

ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА

Кафедра педагогіки, психології, соціальної роботи та менеджменту

СИЛАБУС навчальної дисципліни

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

Код навчальної дисципліни	ОК 16
Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус навчальної дисципліни	Нормативна
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	053 Психологія
Освітньо-професійна програма	Бакалавр. Психологія
Обсяг навчальної дисципліни	6 кредитів ECTS (180 академічних годин)
Види аудиторних занять	лекції, семінарські заняття
Форми контролю	Екзамен

Інформація про викладачів

Викладач (ПБ, науковий ступінь, вчене звання, посада)	Поліщук Валерій Миколайович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри
Контактний телефон	05959450855
E-mail:	valeryipolishchuk@gmail.com
Профіль викладача	https://scholar.google.com.au/citations?user=79LfErkAAAAJ&hl=th https://uk.wikipedia.org
Консультації	П'ятниця (14.00–15.00)

Кількість часу на вивчення дисципліни (6 кредитів ECTS: 180 годин)

	Денна	Заочна
Лекції	30	10
Семінарські заняття	30	8
Самостійна робота (СРС)	120	162
Форма контролю	екзамен	екзамен

1. Анотація навчального курсу

Навчальна дисципліна «Вікова психологія» вивчається здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на третьому році навчання у шостому (другому) семестрі.

Освітній процес – це лекційні та семінарські заняття, самостійні роботи (СРС) та підсумковий контроль (екзамен).

Місце освітнього компонента в освітньо-професійній програмі:

Навчальна дисципліна «Вікова психологія» є складовою обов'язкових компонентів ОПП циклу дисциплін професійної підготовки.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 6 кредитів ECTS.

Мета навчального курсу:

засвоєння і систематизація набутої в історичному календарному часі інформації про віковий розвиток людини задля успішної реалізації власної індивідуальної особистісно-професійної траєкторії та зміцнення національної безпеки громадянського суспільства через 1) виокремлення актуальної психолого-педагогічної проблематики мирного повсякдення континентальної загарбницької війни, 2) локалізацію чи унеможливлення стабілізації в себе та інших громадян суб'єктивних чи споглядальних настанов, стереотипів, міфів про соціальну дійсність.

Завдання навчального курсу:

1. Засвоїти пізнавальні пріоритети психологічного знання про психологію вікового розвитку людини в інформаційному розрізі особистісних, соціальних, економічних, культурологічних, етнічних, політичних тощо обставин соціальної реальності.

2. Систематизувати базовий різноплановий динамічний тематичний інформаційний масив (монографії, підручники, посібники, статті у періодиці тощо) з домінуванням наукових і навчально-методичних першоджерел за останні п'ять календарних років (2020–2024 рр. і окремо – 2025 р.), а також знакових наукових досягнень, які уособлюють «класику психологічної науки».

3. Сформувати пізнавальну орієнтацію на результативний пошук актуальних поточних, реальних і потенційних соціальних запитів на досконале знання вікової психології в умовах сучасних соціальних викликів і загроз.

Теоретична частина навчального курсу: це інформація про генезу «психології вікового розвитку» у концептуальних здобутках наукових шкіл та наукових уявленнях славетних наукових постатей у пізнавальному вимірі календарного соціального часу «минуле – теперішнє – майбутнє».

Практична частина навчального курсу: встановлення можливостей застосування тематичних теоретичних знань з психології вікового розвитку в інтенсивній практиці професійної діяльності психолога.

Самостійна робота: вивчення теоретичного матеріалу поза організаційними межами лекцій та семінарів для формування завершеної логістики змісту навчально-професійного процесу (це окремий або інтегральний інформаційний фрагмент з переліку екзаменаційних питань відповідно до структури модулів).

Пререквізити: 1) контент освітньо-професійної програми підготовки бакалавра 053 Психологія: а) цикл загальної підготовки (філософія, історія та культура України, педагогіка); б) цикл професійної підготовки (галузеве психологічне знання: загальна психологія, педагогічна психологія, диференційна психологія, соціальна психологія, етнопсихологія, психологія управління, історія психології); 2) позаплановий програмний навчальний контент (біологія, економіка, соціологія, етика, естетика, географія, художня література).

Постреквізити: інформаційний масив навчального курсу «Вікова психологія» є фундаментальною професійною основою передовсім для успішного виконання наукових студентських робіт, проходження педагогічних практик і, як наслідок, необхідних професійних компетенцій.

Тематичний зміст навчальної дисципліни, крім знакових досягнень галузевого світового, зокрема українського психологічного знання, відображає також тривалий авторський науково-педагогічний досвід в українській вищій школі кінця ХХ ст. – 2025 р.

Очікувані результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 12. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності».

Фахові компетентності (ФК):

ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

ФК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності тавчнків (зокрема, в контексті організації заходів раннього втручання).

ФК 12. Здатність до особистісної рефлексії в межах професійних компетенцій, розуміння динаміки міжособистісних стосунків та керування ними.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 2. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, доводити власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання:

Windows 10, Mozilla Firefox, MS Office 2010; OpenOffice.org (11); доступ до електронних журналів бібліотеки; доступ до електронних бібліотечних ресурсів світу; комп'ютер, проектор, інтерактивна дошка.

2. Організація навчання.

Методи навчання:

словесні (лекція: монолог, діалог, діалог – монолог, монолог – діалог; бесіда, диспут);

наочні (демонстрування, ілюстрування);

практичні (практична робота, робота з інформаційними джерелами, проєктів);

інноваційні технології (методи інтерактивного навчання).

Методи навчання ОК: словесні (пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж, диспут, дискусія); наочні методи (демонстрування, ілюстрування); практичні (спостереження, експеримент, «брейн-штормінг, тестові технології виконання вправ, робота з інформаційними джерелами, структурне та структурно-функціональне моделювання соціальної реальності, екстраполяція тощо) з пріоритетністю а) домінування наукового пошуку («проблемності») у викладі інформаційного масиву викладачем, б) самостійної роботи студентів; інноваційні технології (опорний конспект, методи інтерактивного навчання, методи проблемного навчання, мультимедійні методи навчання, методи проєктної діяльності, портфоліо, ментальні карти, аналіз продуктів діяльності, аналіз продуктів власної пошукової діяльності).

Форми оцінювання ОК: усна (бесіда, повідомлення тощо); письмова (самостійна робота за варіантами, виконання індивідуальних завдань, тощо); тестова; самоконтроль (самооцінка письмової роботи тощо).

Підсумковий контроль – екзамен.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Дедлайни та перескладання

Система взаємодії зі здобувачами освіти відбувається відповідно до принципів студентоцентрованого навчання та рівного доступу до здобуття якісної освіти. Роботи, які надаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчий бал.

Перескладання відбувається до завершення вивчення курсу.

Академічна доброчесність

Списування під час контрольних робіт заборонені.

Відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання.

За об'єктивних причин (наприклад: хвороба, військові дії, стажування, національна/міжнародна кредитна мобільність, дуальне навчання тощо) освітній процес може відбуватися в дистанційному режимі з використанням відповідного програмного забезпечення за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лекцій	Семінари.	лаб	інд	с.р.		лекцій	Семінари.	Лаб.	Інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи вікової психології												
Тема 1.1. Предмет і завдання вікової психології	18	4	4			10	22	1	1			20
Тема 1.2. Вікова психологія у системі історико-психологічного знання	14	2	2			10	22	1	1			20
Разом за модулем 1	32	6	6			20	44	2	2			40
Змістовий модуль 2. Психологія дошкільного та молодшого шкільного віку												

Тема 2.1. Психологія дошкільного віку	18	4	4			10	22	1	1			20
Тема 2.2. Психологія молодшого шкільного віку	18	4	4			10	12	1	1			10
Тема 2.3. Психологія нормативних криз у дошкільному віці та молодшому шкільному віці	14	2	2			10	12	1	1			10
Разом за модулем 2	60	10	10			30	46	3	3			40
Змістовий модуль 3. Психологія підліткового та юнацького віку												
Тема 3.1. Психологія підліткового віку	18	4	4			10	22	1	1			20
Тема 3.2. Психологія юнацького віку	14	2	2			10	12	1	1			10
Тема 3.3. Психологія нормативних криз у підлітковому віці та юнацькому у віці	14	2	2			10	12	1	1			10
Разом за модулем 3	46	8	8			30	46	3	3			40
Змістовий модуль 4. Психологія дорослості												
Тема 4.1. Психологія зрілого віку та літнього віку	14	2	2			10	21	1				20
Тема 4.2. Геронтопсихологія у системі вікового розвитку	14	2	2			10	11	1				10
Тема 4.3. Психологія нормативних криз у дорослості	14	2	2			10	12					12
Разом за модулем 4	42	6	6			30	44	2	2			42
Усього годин	180	30	30			120	180	10	8			162

3. Система оцінювання

Система оцінювання навчальних досягнень студентів із дисципліни «Вікова психологія» ґрунтується на **компетентнісному підході**, що передбачає формування в майбутніх фахівців зазначених вище компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Навчальні досягнення студентів оцінюються за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням у шкалу ECTS. Загальний підсумковий бал з дисципліни визначається на основі додавання (знаходження суми) балів за всі види робіт, які передбачені робочою програмою з дисципліни. Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за поточну навчальну діяльність із дисципліни, становить 90 балів та до 10 балів здобувач освіти може отримати під час складання екзамену.

Підсумкова оцінка є сумою балів, які отримує студент за поточну роботу на практичних заняттях, виконання завдань для самостійної роботи студентів, модульний контроль та (за бажанням студента) складання екзамену.

Методи оцінювання.

Усний поточний контроль, письмовий контроль, тестовий контроль, самоконтроль, самооцінка, підсумкове оцінювання.

Розподіл балів у межах навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Семінарські заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	Форма семестрової атестації (екзамен)
Максимальний бал : 65	Максимальний бал: 13	Максимальний бал: 12	Максимальний бал: 10
С С С С С С С С С С С С С С С С С С 1-3- 5-6 7- 9- 10- 12- 14 15 1-2 3-4 5-6 7-8 9-1 10- 12- 14 15 2 4 8 10 11 13 5 5 1 1 2 2 2 2 2 2 1 1		МК (1-4)	10
5 5 5 5 5 5 5 5 5 5 1 1 2 2 2 2 2 1 1		12	

Заочна форма навчання

Семінарські заняття	Самостійна робота	Модульний контроль	Форма семестрової атестації (екзамен)
Максимальний бал: 40	Максимальний бал: 40	Максимальний бал: 10	Максимальний бал: 10
Семінар 1-2	Семінар 3-4	СР 1	СР 2
20	20	20	20
		МК (1-4)	10

Примітка: CP 1 та CP 2 можуть виконуватися як інтегроване завдання, що сумарно зіставляється із модульним структурно-функціональним змістом

Шкала оцінювання здобувачів:

ECTS	Бали	Рівні навчальних досягнень студентів
A	90-100	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями
B	82-89	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження
C	74-81	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками
D	64-73	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками
E	60-63	Рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками визначається нижчим за середній
FX	35-59	Низький рівень володіння навчальним матеріалом, студент не спроможний опанувати практичні вміння
F	1-34	Низький рівень знань із дисципліни, відсутність практичних умінь і навичок, що є підставою для повторного вивчення дисципліни

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за шкалою ECTS

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка ECTS	Рівні навчальних досягнень здобувачів
1	2	3
90-100	A	Високий рівень володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями. На основі досконалого знання матеріалу предмету набуті знання, вміння та навички здобувач використовує при вирішенні нестандартних задач. Вільно володіє психолого-педагогічною термінологією, вміє критично аналізувати педагогічні факти, формулювати висновки з урахуванням досягнень педагогічної науки викладеної у педагогічній науковій і методичній періодиці. Легко знаходить відповіді на нестандартні, несподівані питання. У складних ситуаціях може провести аналіз на рівні теоретичного осмислення. Виявляє творчі здібності, нахил до самостійної науково-дослідної роботи, який проявляється у написанні рефератів, оглядів літератури, виступах на студентських наукових конференціях.
82-89	B	Достатній рівень оволодіння знаннями навчального матеріалу, вміннями їх практичного впровадження. Вільно володіє матеріалом у відповідності з програмою дисципліни. Знання, вміння та навички може самостійно застосовувати у нестандартних ситуаціях навчального характеру. Проявляє інтерес до наукової та науково-популярної педагогічної літератури. Самостійно опрацював рекомендовану, додаткову літературу з предмету. В процесі вивчення дисципліни іноді виконував реферати не передбачені робочою програмою дисципліни. Проявляє схильність до аналітико-синтетичної діяльності, здатен висловлювати власну думку що до вивченого матеріалу. Отримані знання використовує при аналізі стану навчально-виховного процесу.
74-81	C	Середньо-достатній рівень володіння теоретичним матеріалом та готовності до оперування набутими вміннями й навичками. Володіє матеріалом в обсязі робочої навчальної програми дисципліни, володіє психолого-педагогічною і науковою термінологією, під керівництвом викладача вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію про педагогічні явища. Цілком самостійно

		використовує набуті знання, вміння та навички в стандартних навчальних ситуаціях. Частково опрацював(ла) передбачені програмою додаткові літературні джерела. При контролі знань досить вільно складає алгоритм відповіді. Швидко знаходить необхідну інформацію в довідниковій літературі.
64-73	D	Середній рівень володіння теоретичними знаннями, практичними вміннями й навичками. Повністю відтворює інформацію що викладена в базовому підручнику. Має значні утруднення при необхідності користування додатковою літературою та першоджерелами, формулювання власної думки щодо тих чи інших емпіричних фактів. Епізодичне знайомство з періодичними психолого-педагогічними виданнями. Сформовані уміння може використовувати у стандартних ситуаціях, які закладені у навчальні завдання. При виправленні допущених помилок потребує деякої допомоги викладача. Затрудняється при необхідності використовувати знання отримані при вивченні інших дисциплін.
60-63	E	Нижче середнього рівень володіння теоретичним матеріалом, практичними вміннями й навичками. Самостійно відтворює головні положення викладені в базовому підручнику чи лекційному матеріалі. Знає основні етапи організації і проведення наукового дослідження. Потребує допомоги викладача чи товаришів для відтворення систематизованого навчального матеріалу. При реалізації знань у вирішенні практичних завдань потребує допомоги викладача на всіх етапах роботи. Часто допускає типові помилки, які при допомозі може виправити. Відсутнє знайомство з інформацією, що викладена в додатковій літературі.
35-59	FX	Низький рівень володіння навчальним матеріалом. Здобувач має уяву про деякі елементи наукового дослідження. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні, не може систематизовано відтворити навчальний матеріал, не вміє працювати з додатковою літературою і періодичними педагогічними виданнями. Конспект з предмету носить не систематизований, фрагментарний характер. Не вміє скласти алгоритм відповіді. Не може відповісти на питання чи виконати практичну роботу без грубих помилок, на які не звертає уваги. Здобувач не спроможний опанувати практичні вміння без додаткових занять з дисципліни
1-34	F	Дуже низький рівень знань із дисципліни. Практично не знає психолого-педагогічної й наукової термінології. Володіння навчальним матеріалом на рівні розпізнавання. Не може користуватися підручником, методичними рекомендаціями, іншими дидактичними засобами. Володіє тільки окремими прийомами практичної діяльності, яких недостатньо для формування вмінь. Відсутність практичних умінь і навичок є підставою для повторного вивчення дисципліни

4. Інформаційне забезпечення:

Рекомендована література

Основна

1. Александров Ю. В. Психологія розвитку : навч. посіб.; [відп. ред. Л. О. Шевченко] ; М-во освіти і науки України, Харк. нац. ун-т внутріш. справ. Харків : Панов А. М., 2015. 335 с
2. Білоус О. В. Вікова психологія: навчальний посібник. Чернігів: Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, 2015. 108 с.
3. Вікова психологія : конспект лекцій / укладачі: П. І. Сахно, Н. М. Теслик. Суми : Сумський державний університет, 2024. 190с
4. Вікова та педагогічна психологія / Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін.: навчальний посібник. К.: Каравела, 2019. 400 с
5. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія (курс лекцій): навч. посіб. К. : ЦУП, 2021 128 с.
6. Павелків Р. В. Вікова психологія: підручник. Вид. 2-е, стер. Київ.: Кондор, 2015. 469 с.
7. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. Суми. Університетська книга, 2023. 352 с.
8. Савчин М. В., Василенко Л. П. Вікова психологія: навч. посіб. 3-тє вид., перероб., доп. Київ. : Академія, 2017. 368 с.
9. Тертична Н.А. Вікова психологія: навч. посіб. К. : «КнигаПлюс» 2018. 352 с.
10. Ушакова І.М. Вікова психологія: курс лекцій. Х.: НУЦЗУ, 2016. 123 с

Додаткова

1. Вчителю про молодшого школяра: психологічний аспект. Випуск 2 [збірник статей]. Національний

педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. К.: 2014. 160 с.

2. Диференційна психологія : навч. посіб. / Л. О. Подкоритова, Д. Є. Карпова, О. Б. Ігумнова, Т. В. Комар. Хмельницький : ХНУ, 2022. 202 с.

3. Кричковська Т. Д. Психологія аномального розвитку : навч. посіб. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2015. 180 с.

4. Пісоцький В. П., Горянська А. М. Теоретичні питання вікової психології : навчальний посібник для закладів вищої освіти; 2-е вид., випр. і доповн. 2023. 232 с.

5. Поліщук В. Віковий кризовий розвиток людини: від народження до дорослості. Навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2020. 459 с.

6. Поліщук С. А. Вольовий розвиток дітей молодшого шкільного віку : навч. посіб. Суми. Університетська книга, 2023. 158 с.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека психології [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: http://gumer.info/bibliotek_Buks/Psichot/Index.php.

2. Науковий вісник НАВС [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://www.naiav.kiev.ua/pages/biblio/visnik>.

3. Психологічний словник [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://amazonkat.narod.ru>.

4. Світ психології [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту. <http://www.psychology.net.ru>

5. American journal for fundamental, Applied and Experimental Researches [Електроннийресурс]. Режимдоступу: <http://journal.ua-usa.org>.

6. Fundamental and applied researches in practice of leading schools [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://farpless.org>.

7. Fundamental and applied researches in practice of leading schools [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://farpless.org>.